

Nr 167.

Av herrar **Paulsen** och **Pehrsson** i Bramstorp, om anslag till Sveriges utsädesförening för utvidgning av dess verksamhet.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln punkt 76, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1930/1931 anvisa såsom särskilda extra anslag dels till uppehållande av Sveriges Utsädesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet samt för ledning av och samarbete med föreningens filialer kronor 144,240, dels ock till uppehållande av verksamheten vid föreningens filialer vid Ultuna, i Östergötland, Kalmar län, Västergötland, Värmland, Västernorrlands län och Jämtland samt i Luleå kronor 100,460 eller sålunda tillhopa 244,700 kronor. Detta belopp motsvarar, med vissa av vederbörande myndigheter föreslagna och av Kungl. Maj:t vidtagna jämkningar, vad föreningen i sin framställning om statsanslag för sagda budgetår beräknat såsom nödvändigt för uppehållande av verksamheten i dess nuvarande omfattning.

Emellertid har Utsädesföreningen, såsom av uppgifterna under nämnda punkt i statsverkspropositionen framgår, samtidigt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, utöver det för verksamheten i nuvarande omfattning nödvändiga beloppet, för utvidgning av föreningens verksamhet under budgetåret 1930/1931 anvisa ett anslag av 32,750 kronor, dels ock i den form och på det sätt Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt ställa till föreningens förfogande ett belopp av 80,000 kronor för bestridande av vissa i ansökningen angivna med verksamhetens utvidgning förenade och i vissa avseenden såsom förutsättning härför nödvändiga engångskostnader. Såsom allmän motivering för denna sin framställning har föreningen bland annat framhållit, att vid de överläggningar rörande arbetena på olika avdelningar, som föregått planläggningen av verksamheten under ifrågavarande tid, hava föreståndarna för dessa framfört och motiverat krav på väsentligt ökade medel för sagda arbeten, Orsakerna härtill vore, såsom av sagda avdelningsföreståndares motivering framgår, flera. Så hade kravet på i vissa avseenden — främst med hänsyn till inre egenskaper — förbättrad kärn kvalitet hos ett par av våra viktigaste sädesslag, vete och korn, nödvändiggjort särskilda undersökningar och förädlingsarbeten. De senaste årens ogynnsamma förhållanden för rågodlingen hade ökat behovet av för sådana skördenedsättande faktorer mera okänsliga sorter. Vallodlingens och beteskulturens ökade betydelse för vårt jordbruk nödvändiggjorde ökade ansträngningar för att frambringa särskilda för våra vallar och betesmarker lämpliga sorter av gräs och vallbaljväxter. Nyupptagna metoder för rotfruktsförädlingen ansåges lämna större möjligheter för uppdragandet av nya sorter, och det syntes angeläget, att arbetena härmed kunde utföras i tillräckligt stor omfattning. Så vore

också fallet ifråga om potatisförädlingen; för potatisens vidkommande hade den i vårt land nu inkomna potatiskräftan därjämte nödvändiggjort särskilda förädlingsarbeten för frambringandet av mot nämnda sjukdom immuna sorter. De allmänt härjande växtsjukdomarna gjorde också behovet av särskilda studier rörande desamma och deras bekämpande, bland annat i samband med förädlingsarbetena, stort. Möjligheterna för föreningen att i detta avseende göra en större insats hade också ökats, sedan föreningen i sin tjänst fått en avdelningsföreståndare med speciell utbildning på växtsjukdomarnas område.

De av föreståndarna för de olika arbetsavdelningarna framförda önskemålen och förslagen angående utvidgningar samt motiveringen härför må här i korthet refereras.

I fråga om *vete- och havreavdelningen* anföres, att arbetena på denna avdelning under de senaste åren betydligt ökats. De från jordbrukets sida stegrade kraven på bättre bakningsförmåga hos våra vetesorter samt tidigare mognad och bättre stråstyrka hos vete och havre hade tvingat till mera omfattande arbetsserier. Samtidigt hade man nödgats införa en mera noggrann försöksteknik, varmed också följde ökat arbete för sammanställningar och beräkningar av siffermaterialet. För att kunna på ett tillfredsställande sätt ordna och medhinna arbetena på avdelningen vore det därför nödvändigt att kunna disponera över en fast anställd assistent med tillräckliga kvalifikationer. Då avlöning och dyrtidstillägg till denne torde böra utgå efter samma grunder som till föreningens filialföreståndare, kräves för ändamålet 5,250 kronor. Den besparing av medel för extra arbetskraft, som kunde ernås genom anställande av nämnda assistent, vore väl behövlig för ökad arbetskraft vid bakningsförsöken, som i samband med arbetet för höjande av vetets kvalitet vore särskilt viktiga. För arbetet i bakningslaboratoriet behövdes också ökad utrustning, för vilken beräknades en engångskostnad av 2,000 kronor. Vidare behövdes också för avdelningens arbeten en ny frysanläggning. Den nuvarande, som utförts för donationsmedel och vilken visat sig mycket betydelsefull för undersökning av olika sorters och linjers frosthårdighet, vore nu otillräcklig. En fullständig frysanläggning skulle enligt erhållna uppgifter draga en engångskostnad av 35,000 kronor.

De på *kornavdelningen* bedrivna förädlingsarbetena, som avsåge att tillgodose behovet av lämpliga sorter för odling av malkorn, foderkorn och sexradskorn, bland annat tidiga sorter för Norrland, vore också i behov av utvidning. För närvarande vore förädlingsarbetet vid Svalöv i främsta hand inriktat på att framställa malkornsorter med hög avkastningsförmåga, god kvalitet och förmåga att tåla stark gödsling. För ernående av bästa möjliga resultat krävdes ett mycket stort material, och med hänsyn härtill ansåges en fördubbling av det nuvarande parcellantalet behövlig. För genomförande av en sådan ökning beräknades kostnaderna till 2,000 kronor.

I fråga om *rågen* erinras, att de hittills vid Svalöv bedrivna förädlingsarbetena huvudsakligen varit inriktade på att frambringa för vårt lands olika delar, särskilt södra och mellersta Sverige, lämpliga sorter med tillräcklig

vinterhårdighet, rik avkastningsförmåga, styvt strå och god kärnkvalitet och att som resultat av dessa arbeten framgått åtskilliga värdefulla sorter. De senaste årens dåliga resultat av rågodlingen, i första hand förorsakat av ogynnsamma väderleksförhållanden, utgjorde emellertid ett kraftigt skäl för utvidgade förädlingsarbeten med rågen. Dessa, som i viss mån redan påbörjats, skulle bland annat avse uppdragandet av ännu hårdigare sorter än de nu i marknaden befintliga förädlade sorterna. Vidare skulle ökad uppmärksamhet riktas på att söka få fram sorter med senare gröningsmognad och sålunda mindre benägenhet att vid dåligt bärgningsväder gro i axen än de nu tillgängliga. Olika sorters bakkingsduglighet skulle också närmare prövas och arbeten på förbättrandet av densamma i samband därmed upptagas. De sålunda utvidgade arbetena skulle enligt beräkning draga en årlig kostnad av minst 1,000 kronor.

För att tillgodose kravet på ett gott odlingsmaterial för den under senare år alltmera utvidgade vallväxtodlingen hade förädlingsarbetena med *vallväxter* under senare år måst väsentligt utvidgas. Arbetet på förädlandet av växtmaterialet för slättervallarna hade under de senaste åren huvudsakligen inriktats på uppdragandet av mera avkastningsrika och i övrigt lämpliga sorter av timotej och hundäxing samt rödklöver och blåluzern. Av dessa växtslag finnes nu ett stort material, som det gällde att genom isolering stabilisera och samtidigt pröva i tillräckligt stor omfattning. Av rödklöver hade framletats självfertila sorter, och av luzern finnes lovande nya sorter, vilka prövades bland annat med hänsyn till frösättning.

Under senaste åren hade också förädlingsarbeten med betesvallväxter påbörjats. För ernående av bästa möjliga resultat av arbetena krävdes ett stort och rikt utgångsmaterial; en del sådant vore redan anskaffat, men materialet behövde ytterligare utvidgas. Denna insamling och prövning av nya typer krävde med hänsyn till den erforderliga tekniken och försökens varaktighet mycket arbete och dryga kostnader. Härtill medverkade också, att de nya sorternas prövning måste ske under olika markförhållanden och i landets olika delar.

Kostnaderna för ovan antydda utvidgade arbeten med olika slag av vallväxter kunde icke beräknas lägre än till 4,500 kronor årligen.

Förädlingsarbetena med *potatis* erbjöde vissa svårigheter, i det att flertalet sorter hade dålig fruktsättning. Det hade emellertid visat sig, att korsningsarbetet kunde underlättas genom ympning av potatis på tomatunderlag. En sådan metod krävde emellertid nödigt växthusutrymme.

För ernående av resultat snarast möjligt av ifrågavarande arbeten krävdes en stark utvidgning med avseende på korsningar, uppdragning av fröplantor och försök. Dessa senare borde i större utsträckning än hittills utföras på olika jordmåner. Specialförsök med tidiga sorter behövde också anordnas. Förekomsten av potatiskräfta i vårt land nödvändiggjorde särskilda förädlingsarbeten för framställandet av mot denna sjukdom immuna sorter. Prövningen av dessa måste ske på kräftsmittad jord, vilken emellertid måste inhägnas. Även andra åtgärder krävdes för att förhindra spridningen av

smitta från ett sådant fält. För erhållande av säkra resultat från potatisförsöken i allmänhet krävdes tillgång på ett fullt friskt utsäde. Enligt vunnun erfarenhet kunde sådant lättast erhållas genom odling på mossjord.

Ovan antydda utvidgningar av förädlingsarbetena och försöken med potatis beräknas draga en årlig kostnad av 4,000 kronor, vartill komme en engångskostnad för försöken på kräftsmittat område av 3,000 kronor.

Förädlingsarbetet med *ärter* måste, särskilt med hänsyn till de senaste årens upprepade härjningar av gallmyggan, bedrivas efter delvis nya linjer. Särskilt tidiga sorter behövde framställas. De ökade arbetena beräknades draga en årlig kostnad av 1,000 kronor, vartill komme en engångskostnad för materialanskaffning av 1,500 kronor.

För de i samband med förädlingen förekommande, delvis nyupptagna *växpatologiska* försöken saknade föreningen nödig apparatur. Jämte sådan vore det också nödvändigt att hava tillgång till ett växtpatologiskt laboratorium. Engångskostnaden för anskaffandet av apparatur beräknades till 5,000 kronor och för växthuset till 7,000 kronor. För bestridande av kostnaderna för anställandet av försök, förbrukningsartiklar m. m. vore ett årligt belopp av 1,000 kronor erforderligt.

Förädlingsarbetet med *rotfrukter*, som tidigare huvudsakligen bedrivits genom massförädling, hade numera i stor utsträckning börjat utföras genom individualförädling och inavel inom olika linjer, särskilt av kålrötter och betor. För erhållande av förädlingsmaterial användes därjämte i stor utsträckning korsningar. För att snarast möjligt ernå åsyftat resultat av detta arbete krävdes emellertid ett mycket stort material. Genom fröodling av rötterna under vintern i sydligare länder kunde arbetet väsentligt påskyndas. Det ökade materialet och nämnda odling i sydligare länder medförde emellertid ökade kostnader, sammanlagt beräknade till 3,000 kronor.

Förädlingsarbetet med rovor torde i större utsträckning än hittills böra förläggas till de landsdelar, där dessa rotfrukter mest odlas, sålunda till föreningens filialer i Norrland. För det sålunda ökade arbetet vid dessa krävdes särskilda medel, enär de redan tillgängliga vore behövlige för försöken i hittillsvarande omfattning; för varje filial beräknas 500 kronor.

Det vid Svalöv befintliga rotfruktslaboratoriets utrustning vore gammal och bristfällig. Även för försökens sådd och skörd behövdes nya maskiner och apparater. Erforderliga kostnader härför kunna enligt lämnad specifikation beräknas till 8,400 kronor.

Samtidigt med att förädlingsarbetena för vissa växtslag särskilt inriktats på förbättrandet av kvaliteten hava också ökade krav ställts på den *kemiska avdelningens* arbeten. Så kan exempelvis nämnas, att vid denna under senaste tiden utförts följande undersökningar, nämligen bestämning av: för vete protein, stärkelse, aska, vattenabsorberande förmåga, diastatisk kraft, blekningsgrad; för korn, särskilt stärkelse och protein men även pentosaner och aska; för foderväxter, särskilt betesgräsen, fett, protein samt fullständiga fodermedelsanalyser; för potatis stärkelse; för rotfrukterna undersökningar

över dels torrämnets sammansättning med hänsyn till äggvitehalt, dels proportionen mellan stärkelse och socker och mellan olika sockerarter.

För utförande av sådana undersökningar erfordras en ganska fullständig uppsättning av instrument och apparater. Tillgången på sådana är emellertid för närvarande bristfällig och måste nödvändigtvis kompletteras. Enligt lämnad specifikation kräves härför ett belopp av 10,870 kronor.

För *kontrollavdelningen*, som enligt preliminär överenskommelse med statens centrala frökontrollanstalt fortfarande skall handhava vissa viktiga kontrollarbeten, är en i vissa avseenden fullständigad utrustning erforderlig. Kostnaderna härför beräknas till 1,000 kronor.

På grund av avtal med Lunds universitet är utsädesföreningen skyldig att tillhandahålla för dess till Svalöv förlagda *ärftlighetsinstitution* nödiga lokaler. Institutionen behöver emellertid för sin fortsatta verksamhet disponera över ett växthus. Ett sådant skulle uppföras i anslutning till det förut nämnda för växtpatologiska försök och beräknas draga en kostnad av 7,000 kronor.

Slutligen göres i ansökan om tilläggsanslaget framställning om dels ett årligt belopp, utöver det förut upptagna, av 5,000 kronor till amortering av föreningens genom uppförande av byggnader samt anskaffande av inventarier och material m. m., åsamkade skulder, dels också medel för tillgodoseendet av arbetskraft för utåt riktad upplysningsverksamhet, 2,500 kronor.

De för ovan antydda utvidgningar av förädlingsarbetena samt övriga ändamål behövliga medlen uppgå sålunda enligt i ansökan gjord sammanställning till följande belopp.

	Årliga utgifter	Engångskostnad
Vete- och havreavdelningen	Kr. 5,250: —	37,000: —
Bakningsförsöken	» 1,000: —	— —
Kornavdelningen	» 2,000: —	— —
Rågavdelningen	» 1,000: —	— —
Vallväxtavdelningen	» 4,500: —	— —
Rotfruktsavdelningen	» 4,500: —	8,400: —
Avdelningen för potatis och ärter samt studier av växtsjukdomar	» 6,000: —	16,500: —
Kemiska avdelningen	» 1,000: —	10,800: —
Kontrollavdelningen	» — —	1,000: —
Ärftlighetsinstitutionen	» — —	7,000: —
Ökat belopp för amortering av skulder	» 5,000: —	— —
Biträde för upplysningsverksamheten	» 2,500: —	— —
	Kronor 32,750: —	80,700: —

Rörande de för tillgodoseende av ovan nämnda behov erforderliga medlen har föreningen bland annat anfört, att den, då samtliga för verksamheten tillgängliga medel, oavsett statsmedel, upptagits i statförslaget för verksamheten i sin nuvarande omfattning, icke hade några medel till förfogande för ändamålet. Vid tiden för ansökans ingivande påginge emellertid förhandlingar om nytt avtal mellan föreningen och Allmänna svenska utsädesaktie-

bolaget, och ansåg sig föreningen kunna hysa förhoppning om någon höjning i bolagets avgift, vilken i så fall enligt föreningens mening borde användas till utvidgning och komplettering av förädlingsarbetena på Svalöv enligt angivna riktlinjer. Utsädesbolagets delegerade hade emellertid, enligt uppgift i ansökan, särskilt med hänsyn till jordbrukets betryckta läge och jordbrukarnas därav föranledda minskade köpkraft, förklarat sig icke kunna gå med på begärd höjning av grundavgiften men väl i vissa andra avseenden visat tillmötesgående mot föreningens synpunkter och önskemål ifråga om nytt avtal. På grund av såväl nämnda omständigheter som ock det starkt framträdande behov av de föreslagna utvidgningarna av föreningens verksamhet såg sig föreningen ingen annan utväg än att hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning om beviljandet av de för angivna ändamål behövlige medlen.

I sitt yttrande angående ifrågavarande del av Utsädesföreningens ansökan har lantbruksstyrelsen bland annat, under hänvisning till ovan berörda förhandlingar mellan föreningen och Allmänna svenska utsädesaktiebolaget, anført, att ett beviljande av statsbidrag för utvidgning av föreningens verksamhet utan tvivel skulle föregripa nämnda förhandlingar. Under sådana förhållanden ansåge lantbruksstyrelsen sig icke för närvarande böra upptaga föreningens framställning i denna del till behandling. Departementschefen har på av lantbruksstyrelsen anförda skäl och av statsekonomisk hänsyn ansett sig icke kunna tillstyrka beviljandet för budgetåret 1930/1931 av statsbidrag för utvidgning av Utsädesföreningens verksamhet enligt föreningens nu framlagda förslag.

För vår del finna vi emellertid Utsädesföreningens ovan refererade förslag till utvidgning av arbetena vara från jordbrukets synpunkt så betydelsefulla, att föreningen utan dröjsmål bör sättas i stånd att genomföra desamma. Det av lantbruksstyrelsen i dess yttrande anförda skälet mot beviljande av anslag för ändamålet kan numera icke heller anses föreligga. Enligt vad vi ha oss bekant hava förhandlingarna mellan föreningen och Allmänna svenska utsädesaktiebolaget slutförts, i det att för förhandlingarna utsedda delegerade enats om ett förslag till nytt avtal för närmaste femårsperiod. Detta nya avtal, vilket liksom nuvarande skall gälla endast under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, torde inom den närmaste tiden underställas Kungl. Maj:ts prövning. I det nya avtalet bibehålles bolagets grundavgift oförändrad, men tilläggsavgiften höjes från 1 till 2 procent. Föreningen kommer genom nämnda ändring, därest bolagets försäljning överstiger visst stadgat minimum, att tillföras ökad inkomst. Då denna emellertid ej på förhand kan beräknas och för övrigt enligt avtalet ej utfaller förrän efter utgången av budgetåret 1930/1931, torde den icke i detta sammanhang böra tagas i betraktande utan i enlighet med hittills tillämpade principer uppföras i ett kommande års stat.

De av vederbörande departementschef anförda statsekonomiska hänsynen äro visserligen i och för sig värda allt beaktande, men synas oss icke i nuvarande läge böra utgöra hinder för beviljande av det anslag, varom här är

fråga. De föreslagna utvidgningarnas syfte är uppenbarligen att gagna vårt nu hårt betryckta jordbruk. De äro också tydligen av den vikt och betydelse, att de icke böra stå tillbaka för andra liknande åtgärder, vartill anslag föreslagits.

På grund av det ovan anförda få vi sålunda hemställa,

att riksdagen måtte för budgetåret 1930/1931, utöver av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, såsom extra anslag till Sveriges Utsädesförening anvisa

dels till bestridande av årskostnaderna för utvidgad verksamhet ett belopp av 32,750 kronor,

dels ock för gäldande av vissa med denna utvidgning förenade och i vissa avseenden såsom förutsättning härför nödvändiga engångskostnader 80,000 kronor.

Stockholm i januari 1930.

Anders Paulsen.

Axel Pehrsson.
